

Katalikų teologijos fakulteto
 Vytauto Didžiojo universitete
 IV kurso studentės
 Redos Kneizevičienės

RELIGIJOS MOKSLŲ BAKALAURO DARBAS
 TEMA: KANČIOS PRASMĖ KRIKŠČIONYBĖJE BEI LOGOTERAPIJOS PRADININKO
 VIKTORO FRANKLIO VEIKALE “ŽMOGUS IEŠKO PRASMĖS”

PLANAS

I.ĮVADAS

II.KANČIA KRIKŠČIONYBĖJE

1.Kančia Šventajame Rašte

1.1.Jobo kančios prasmės samprata

1.1. 2. Kristaus kančia

2. Kančios prasmė Bažnyčios mokyme

2.1. Jono Pauliaus II apaštališkasis laiškas SALVIFICI DOLORIS

2.2. Kančia Katalikų Bažnyčios Katekizme

III.KANČIA VIKTORO FRANKLIO VEIKALE “ŽMOGUS IEŠKOS PRASMĖS”

1. Viktoro Franklio patirtis koncentracijos lageriuose

2. Logoterapija

2.1. Savęs viršijimas

2.2.Kančios prasmė

2.3.Mirties prasmė

3. Gyvenimo prasmės keliai

IV.LYGINAMOJI ANALIZĖ

V.IŠVADOS

ĮVADAS

PROBLEMA- Nerasime žmogaus, kuris būtų nepatyręs didesnės ar mažesnės kančios. Kančios problema- viena seniausių ir nerimą keliančių problemų. Istorijos eigoje daugelis mokslininkų, filosofų, bei kitų sričių specialistų bandė ieškoti atsakymų į kančios keliamus klausimus, tačiau deja niekas nerado būdų, kaip išvengti kančios. Medicinos tyrimai ir gydymas neįstengia nei visiškai

paaikškinti, nei iki galo įveikti. Nors daugelis fizinių kančių medicina yra pajėgi pašalinti ar bent sušvelninti, tačiau dvasinės kančios lieka neįveikiamos, nes jas sąlygoja daug išorinių ir vidinių veiksnių. Kančios problema bendraja prasme pasilieka už žmogaus mąstymo ribų. Kančios niekas negali išvengti. Jei ne šiandien, tai rytoj ji gali kiekvieną aplankyti. Kančios problema yra įvairialypė, nes giliai įsišaknijusi plačioje žmogaus būtyje ir apima sielos skausmą, kurį sukelia netektis, išdavystė, nusivylimas, šmeižtas ir daugelis kitų dalykų. Tik pats žmogus kentėdamas pradeda suprasti kitų kančią. Kiekvienas žmogus yra kančios ekspertas.

Kančia priverčia pamąstyti apie gyvenimo prasmę. Dažnai žmogus praranda atsparumą netikėtai ištikusioms kančioms. Kančią reikia įprasminti, nes kitaip ji nužudo gyvenimo džiausmą. Beprasme kančia ne vienam atima tikėjimą. Dažnai kyla klausimai, kuriuos žmogus užduoda ne tik vienas kitam, bet ir Dievui - Kam Dievas, būdamas Visagalis, leidžia kentėti nekaltiems vaikams? Kodėl gyvenime tiek daug kančios? Daugelis žmonių negalėdami pakelti nekaltų žmonių, vaikų kančios, nususuka nuo Dievo.

1998 metais mano sūnus susirgo kraujo vėžiu. Gyvenimas tarsi sustojo ir prarado savo grožį. Dvi savaites buvo vien ašarų pakalnė ir begalė neatsakytų klausimų- Kodėl? Už ką? Atsidūrus tokioje situacijoje ir matant aplink draugų išėjimą iš šio pasaulio, į gyvenimą pažvelgi kitomis akimis ir išmoksti džiaugtis kiekviena akimirka. Liga pakeičia gyvenimą, apverčia vertybių sistemą, tampa svarbūs visai kiti dalykai, suvoki, kad gyvenimas yra labai trapus. Kančią galima prilyginti gyvenimo audrai ir elgtis atsidūrus tokioje situacijoje galima dvejopai: baimintis, kaip tie apaštalai patekę į audrą arba išlikti ramiai, kaip miegantis Jėzus. Kiekviena tokia audra turi savo prasmę- tai Dievo palytėjimas, teikiantis pasitikėjimo malonę. 2000 metais atsitiktinai į mano rankas pateko V. E. Franklio knyga "Žmogus ieško prasmės". Ši knyga man padėjo į gyvenimą pažvelgti giliau. Svarbiausias klausimas kylantis V. Frankliui ir man- tai prasmės klausimas- Kokia prasmė kančios. Kodėl ji iš viso egzistuoja?. Šią knygą ligoninėje su tėvais dalinomės kaip savo dvasios duona, kad užtektų stiprybės. Unikalui tai, jog Viktoras Franklis būdamas žydų tautybės psichologas įprasmina kančią. Religija gali būti logoterapijos objektas. Tad šiame darbe apžvelgta krikščioniškas požiūris į kančią bei Viktoro Franklio kančios prasmės teorija- logoterapija bei atlikta lyginamoji analizė, kuri padės išsiaiškinti, ar religija gali būti logoterapijos objektas.

OBJEKTAS- Kenčiantis krikščionis bei Viktoras Franklio asmeninė kančia. Logoterapija-vienintelė filosofijos asmenybės psichologijos teorija, kuri asmeniškai išgyventa.

DARBO TIKSLAS- Apžvelgti krikščionišką kančios sampratą bei surasti sąlyčio taškus su Viktoro Franklio logoterapija.

DARBO UŽDAVINIAI-

1) Remiantis Šventuoju Raštu bei Bažnyčios dokumentais atskleisti kančios prasmę krikščionybėje

2) Apžvelgti Viktoro Franklio patirtį koncentracijos stovykloje

3) Atskleisti logoterapijos- kančios prasmės pagrindinius principus

4) Atskleisti sąlyčio taškus tarp krikščionškos kančios sampratos bei logoterapijos

HIPOTEZĖ- Žmogus, nepriklausomai ar jis yra tikintis ar ne, kentėdamas priartėja prie esminių dalykų. Logoterapijai religija labai rūpi, nes logoterapijos kontekste logos reiškia prasmę. Žmogaus egzistencija visuomet siekia išeiti už savo ribų, visuomet krypsta prasmės link. Egzistencijai svarbiausia prasmės įgyvendinimas. Krikščionybė palengvina kančią. Kančiai pakeliama kančia pagarbiname Didžiąją Kančią. Į Kristaus kryžių turime įjungti savo asmeninius mažuosius kryželius. Norint tobulėti reikia kentėti ir nugalėti save, nes be kančios to padaryti nebegalime. Pažinus kančią, ją pakėlus, naujai atgimstame.

DARBO METODAI- literatūros analizė, asmeninė patirtis, indukcinis bei dedukcinis metodai.

II. KANČIA KRIKŠČIONYBĖJE

Dievas sukūrė žmogų panašų į save. Mes esame Jo kūrinys, kuriame dar vyksta tolesnė kūryba. Žmogus savo charakteriu nėra pastovus. Mes galime keisti savo elgesį ir charakterį mokydami iš klaidų. Dievo pagalba mes galime keistis sukurdami savyje valią ir sugebėjimus tvirtai atskirti gera nuo blogio. Dievui yra svarbiausia mūsų širdis, kokia ji yra: *“Aš duosiu jums naują širdį ir įdėsiu*

jums naują dvasią. Aš išimsiu akmeninę širdį iš jūsų kūno ir duosiu kūno širdį. Aš įdėsiu į jus savo dvasią ir padarysiu, kad vaikščiotumėte pagal mano nuostatus ir vykdytumėte mano sprendimus" (Ez36,26-27). Gyvenimas skirtas ne tik kurti charakterį bet ir jį išmėginti. Mūsų gyvenimo sunkumai ir išbandymai yra yra skirti Dievui sužinoti, ar mes tikrai esame atsidavę Jo gyvenimo keliui.

Antanas Maceina savo studijoje „Jobo drama“ teigia, kad „ krašties situacijos yra tikrieji keliai į Dievą, gal net tikresni ir sėkmingesni negu loginiai įrodymai“¹. Žmogus yra pajėgus pakelti Dievo išbandymus, nes „*Jis neleis gundyti jūsų daugiau nei jūsų jėgos leidžia, bet kartu su pagundymu duos ir išeitį, kad sugebėtumėte jį atlaikyti" (1 Kor 10,13)* Išmėginimai ugdo kantrybę, kuria charakterį, jie sukuria šventą, teisiają patirtį ir pasitikėjimą Dievu. Ir tuomet, kai Dievas įsitikins mūsų ištikimybe, jis patikės galias, kurios ateis su amžinuoju gyvenimu. Svarbu prisiminti, kad kančia ne amžina, o tik laikina: „*Štai Dievo buveinė tarp žmonių, Jis apsigyvens pas juos, ir jie bus Jo tauta, ir pats Dievas, jų Dievas, bus su jais. Jis nušluostys kiekvieną ašarą nuo jų akių; nebebus daugiau mirties, nei liūdesio, nei dejonės, nei skausmo daugiau nebebus, nes kas buvo pirmiau - praėjo" (Apr 21:3-5)*. Nuop kančios žmogus negali pabėgti nei savo jėgomis ją nugalėti. Jis gali tik iškęsti. Ir kuomet žmogus atsiduria kaltės, vienatvės, kančios ir mirties akivaizdoje, reikalinga viltis. Krikščionybėje ne tiek rūpi kančios atsiradimo klausimai, kiek bandoma atsakyti į klausimus: kaip gyventi kančioje? Kur ieškoti pagalbos? Krikščionybė yra istorinė religija, kuri grindžiama istorinio asmens-Jėzaus Kristaus gyvenimu. Evangelijose yra pateikiama Jėzaus gyvenimas ir veikla, o Bažnyčios istorija atpaskoja, kaip krikščionys per šimtmečius įgyvendino evangelijų mokymą. Kristus kentėjo ne dėl to, kad nusipelnė, bet dėl mūsų, kad padėtų įvykdyti Dievo planą mums. Be Kristaus mirties nebūtų mūsų išganymo, nes Jis prisiėmė mūsų nuodėmes. Ir mes esame kviečiami sekti Jėzaus pėdomis. Vienas didžiausių mūsų žmonių yra ta, kodėl geriams žmonėms Dievas leidžia kentėti. Ir į šitą klausimą atsako Petras pažymėdamas dvi kančių kategorijas: vardan teismo kančios, kurios priartina mus prie Dievo karalystės bei dėl mūsų pačių problemų sukuriamos kančios. Daugelio kančių ir nelaimių priežastis yra mūsų žmogiški veiksmai. Nesingas pasirinkimas dažnai atneša liūdnų pasėkmių. Be abejo mums Dievo pagalba yra reikalinga kenčiant abi kančias. Labai gaila, tačiau „žmonijos nenoras tikėti ir paklusti Dievui yra tikroji pasaulio kančių priežastis“² Petras kviečia „*džiaukitės, dalyvaudami Kristaus kentėjimuose, kad ir tada, kai Jo šlovė apsireikš, galėtumėte džiūgauti dideliu džiaugsmu" (1 Pt 4,12-13)*.

Norint geriau pažinti kančią, privalome apžvelgti kančios sampratą vystymąsi nuo Senojo Testamento iki mūsų dienų. Tad toliau bus pateikta kančios samprata Senajame bei Naujajame Testamente bei Bažnyčios mokyme.

¹ A. Maceina. Raštai III tomas. Jobo drama. Mintis 1990. P.426

² www.ucg.puslapiai.lt/Lithuanian/LessLit4.htm

II.1. Kančia Šventajame Rašte

Šventasis Raštas primena, kad Dievas yra Kūrėjas, o mes- kūrinija. Jame daug kalba apie kančios problemą. Senajame Testamente kančia įvardijama kaip tiesioginė ar netiesioginė nuodėmės pasėkmė. Žmogus per savo nuodėmępasitraukė nuo bendrystės su Dievu. Ir to pasitraukimo padarinys yra kančia ir mirtis. Senajame Teastamente net į ligą buvo žiūrima kaip į Dievo bausmę, nuodėmės ir neklusnumo pasėkmę: „*siųsiu visas savi rykštes prieš tave patį, prieš tavo pareigūnus ir oavaldinius, idant žinotumei, kad nėra kito kaip aš visoje žemėje*“ (Iš 9,14). Liga buvo apibūdinama kaip nešvarumas. Tai atsispindi Mozės įstatyme, kuriama žadama ir įspėjama, jog Dievas saugos Izraelį, jei šis laikysis Įstatymo. Izraelio istoriniai pralaimėjimai, nesėkmės ir tremtis dažnai atrodė kaip juos išstinkantis Dievo pirštas. Tačiau tai tik buvo žmogiški bandymai paaiškinti nepaaiškinamus Dievo pasirinkimus. Visi tokie paaiškinimai kyla iš mūsų žmogiško nepajėgumo suvokti Dievo mintį. Svarbu pabrėžti tai, kad Senojo Testamento žmogus ligą išgyvena Dievo akivaizdoje. Ypač psalmėse atsispindi tai, jog kančia ir skausmas atskleidžiama kaip Dievo kontroliuojama patirtis: „*Tavimi mūsų protėviai rėmėsi, - jie pasitikėjo, ir tu juos gelbėjai. Tavęs šaukėsi ir buvo išgelbėti, tavimi pasitikėjo ir nenusivylė*“ (Ps 22,5-6) Nors Biblijos knygos pateikia aiškią sąsają tarp kančios ir nuodėmės, tačiau lygybės ženklas negalime dėti. Nors pasaulyje egzistuoja nuodėmė, tačiau tai nereiškia, kad nėra kančios be kaltės. Joks žmogus negali atsakyti, kodėl vyko nelaimingas atsitikimas. Net ir atsidūrus tokioje situacijoje, turime napamiršti, kad *"mylintiems Dievą viskas išeina į gera, būtent Jo tikslu pašauktiems"* (Rom 8,28). Turime būti budrūs ir neleisti, kad nepaaiškinama kančia sukeltų mummyse sukeltų sąmyšį ar atimtų tikėjimą Dievu. Dievas visuomet išliks paslaptis, nes mes neturime pilno pažinimo.

Apie Senosios Sandoros kančios patirtis ir išmintis sukaupta viename asmenyje- tai kentėtojas Jobas. Nors jo knyga neduoda galutinių atsakymų, tačiau ji gali mums padėti išsaugoti tikėjimą. Jis skundais ir poezija parodo visą žmonijos vargą. Senojo Testamento kenčianti siela pamažu nuo nepasitenkinimo ir abejonių, nuo kančios kaip bausmės pereina prie kančios suvokimo, kuri valo ir tyrina bei tobulina tikėjimą ir ištikimybę. Jobas tampa kančios pavyzdžiu. Nors Senasis Testamentas yra sutelktas apie Izraelio tautą, tačiau Jobo knyga „pralaužia šias tautines sienas ir išeina jau bendras žmogiškąsias platumas“³. Jobas yra tuo patrauklus, nes jis vaizduojamas visiškai konkrečioje situacijoje, jis nėra teorinis mąstytojas. „Asmeninės egzistencijos ir asmeninio likimo problema yra pagrindinė Jobo knygos tema“⁴

Bet kur kas aukščiau už jį stovi Naujojo Testamento Jėzus. Naujajame Testamente Jėzaus kančios tikslas- priartinti mus prie Dievo. Kristaus kančia yra mums pavyzdys, su koku pasitikėjimu ir

³ A. Maceina. Raštai III tomas. Jobo drama. Mintis 1990. P.437

⁴ A. Maceina. Raštai III tomas. Jobo drama. Mintis 1990. P.438

klusnumu mes turime priimti kančią, kuri gali bet kurią akimirką aplankyti kiekvieną. Tad Naujojo Testamento kančios supratimas eina kur kas giliau. Čia išryškėjo Dievo, kaip gydytojo vaidmuo.

II.1.1. Jobo kančios prasmė

Jobo knyga- tai įkvėptas veikalas, parašytas žmogaus kančios plunksna. Nors Jobas buvo teisingas žmogus, tačiau nebuvo tobulas. Ir Dievas nutarė jį patikrinti, ar jis liks ištikimas ir atlaikys negandas. Nepaisant visų jo gyvenime ištikusių negandų, Jobas mums yra ištvermės pavyzdys. Žmogus pakliuvęs į nepaaiškinamą nelaimę, dažnai pradeda iš karto pykti ant Dievo. Nekantrus Jobo nerimas pasireiškia priekaištu Dievui ir jam atrodo, kad Dievas su juo elgiasi tiesiog neteisingai. Tačiau vėliau supranta, kad jo sielvartas buvo betikslis. Jis supranta, kad jo „problemos pagrindas yra suvokimos toka ir perdėtas pasitikėjimas savo paties teisingumu. Tada pakito jo požiūris į Dievo teisingumą. Jis suprato, kad kritiškas jo požiūris į Dievą buvo neteisingas”⁵ Tai žmogus, kuris kantriai ir giedriai patyrė žiauraus likimo smūgius ir strėles, neprarasdamas tikėjimo Dievu. Jobo knygos pradžia ir pabaiga yra pasakojimas, o pagrindinė knygos dalis yra apybraiža. Jobo knygoje susiduriame su dviem skirtingais rašiniiais:prozinis ir poezinis Jobas. Jo knygoje išvystoma tema tarp Jobo ir jo draugų. Žmogaus susitikimas su kančia yra įkvėptojo autoriaus dėmesio širdis. Susitikimas su Dievu kančios nerime yra lyg tikėjimo įžvalgos žaizdras. Skaitydamas Jobo knygą, jauti, kad Jobas pergyveno grumtynes su gyvenimo prasme manyje, nes Jobas yra kiekvienas iš mūsų. Jis galynėjasi su neišvengiama patirtimi gyvenime- nekaltųjų kančia. Klausimas apie žmogaus ir Dievo santykio pobūdį yra pimaeilis. Jobo knygoje pateikiami trys neteisingi požiūriai į Dievą:

1) Jobo draugai gina seną gyvenimo įžvalgą, kad žmogus gerais darbais nusipelno palaimą, o blogas - bausmę iš Dievo. Keturi Jobo draugai manė, kad nuodėmė yra Jobo kančių kaltininkė. Kančia suprantama kaip bausmė. Jų nuomone kančios nėra be bausmės. Draugai įsitikinę, kad Viešpats laimina teisiuosius. Jobo draugai apie gyvenimo prasmę kalba negyvenimiškai, norėdami žūt būt likti ištikimi savo sustabarėjusiam požiūriui. Jobo kančia kilo dėl jo teisingumo. Kartais ir mes atsiduriame Jobo vietoje kuomet susiduriame su kančios prasme. Dievas niekada neleidžia, kad žmogui nutiktų kas nors, kas nepašlovintų Jo ir nepadėtų pačiam žmogui.

2) Šėtonas manė, kad Jobas garbino Dievą dėl jam suteikto palaiminimo. Dievas apriboja šėtono veiklos galią ir neleis jam sugriauti žmonijos išganymo planą. Žmogus Jobo knygoje tampa pokalbio objektas tarp Dievo ir šėtono. Jobo asmuo tampa tarsi laukas, kuriame Dievas kovoja su šėtonu. Tai yra kiekvieno žmogaus likimas. Ir šiandieninėje visuomenėje tikima tada, kai gerai sekasi. Bet vos tik žmogus susiduria su nepakeliama kančia, Dievo dažnai išsižadama.

⁵ www.ucg.puslapiai.lt/Lithuanian/LessLit4.htm

3) Jobo mirtingas novargis ir noras mirti alsuoja jausmu, kad jo gyvenimas yra tuščias. Gyvenimas yra liga, kurią gali pagyti tik mirtis. Jobui Dievas atrodo lyg priešas. Visiškai bejėgis Jobas nori tik vieno- kad Dievas paliktų jį ramybėje bent vieną akimirką. Jį galime sulyginti su Prometėju- žmogumi, kuris drįsta abejoti, maištauti ir šaukti Dievą pasiaiškinti. Kančia žmogaus gyvenime kelia nerimą. Kančia žmogaus gyvenime yra audra. Jobas vėliau atšaukia savo neapgalvotus kaltinimus ir atsiduoda Dievui. Jo išpažintį lydi nauja santykio su Dievu sąmonė- ne su stabarėjusiu, bet su Gyvuoju Dievu. Jobo knyga nesibaigia atsakymu, bet šviežiu klausimu. Jo knygos raktas yra Jobo grįžimas į tikrąjį santykį su Gyvuoju Dievu. Jis patiria Dievą, kuris įprasmina kančią. Jis malda užtaria savo draugus, kuri sustabarėjusi religija yra kliūtis, skirianti juos nuo tikrojo tikėjimo Gyvuoju Dievu. Tikėjimo santykiyje su Dievu patiriama, kad žmogaus laikai yra valandos Dievo rankoje. Jobas manė, kad Dievas turi atsiskaityti ir pasiaiškinti dėl jo kančių. Jis meta Dievui krūvą neatsakytų klausimų. Jis provokuoja Dievą norėdamas gauti atsakymą į visus jo keliamus „kodėl“. Nors Jobas yra tvirtai įsitikinęs, kad Dievas yra meilė ir kad Jis yra teisingas, tačiau šios jo tvirtas įsitikinimas ir sukelia šią problemą. Jis paprasčiausiai nori su pačiu Dievu susitikti. Jis tiesiog negali suprasti, kad jo kančia yra teisinga ir pelnyta. Jobui sunkiausiai tai, kad jis stovi prieš Dievą bejėgis, tačiau tvirtai įsitikinęs savo tiesa. Dievas neduoda Jobui tiesioginių atsakymų. Jam labiau rūpi malda bei garbė Jam, o ne išsamūs paaiškinimai. Ir nors Jobas Dievui nusikalto išdidumu, tačiau išlikdamas atviras jis niekuomet neatsuko Dievui nugaros. „Jobas duoda atsakymą savo egzistencija. Jis ją priima, apsispręsdamas susieti ją su Dievu. Jobas sudeda savo likimą į Jo rankas, nenustodamas vilties, kad Dievas pagelbės jam jo situacijoje. Taigi kančios prasmę Jobas randa savo paties apsisprendime. Jis pasirenka ją išgyventi. Tai egzistencinis atsakymas. Jobas kančios problemą išsprendžia ne duodamas kokią nors abstrakčią formulę, kaip jo draugai, bet tam tikru būdu elgdamasis kančioje, reaguodamas į ją. Čia ir slypi kančios didybė”⁶

Pirmą kartą kitokį kančios vaidmenį Dievo plane pateikia Jobo pašnekovas Elihu, kuris teigia, kad Dievas „atveria žmonių ausis ir juos įspėdamas, sukelia klaiką, kad užkirstų žmogui kelią pikta daryti, kad apsaugotų jį nuo puikybės, kad išgelbėtų jo gyvastį nuo Duobės, o jo asmeniui neleistų žūt nuo kalavijo“ (Job 33,16-18). Tai yra pirmasis žingsnis atsiejant nuodėmę nuo kančios.

Nors iš Jobo atimama viskas: šeima, darbininkai, gyvuliai, turtai, pasitikėjimas, tačiau Jobas į visa tai reaguoja su tvirtu tikėjimu. Ir tuomet Jobas negalvojo, kad Dievas atsakingas tik už gėrį. Jobas suvoke, kad blogį taip pat valdo Dievas. Jis nei kartą nesuabejoja Dievo buvimu ir lieka ištikimas: „Nors jis ir gali mane užmušti, tačiau juo pasitikiu“ (Job13,15). Tai parodo Jobo begalinį viltį

⁶ www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20030214/vilt_02.html

Diev. Jis įrodė Šetonui, kad Dievą garbina nekreipdamas dėmesio į aplinkybes. Draugams taip pat įrodo, kad jie yra neteisūs. „Jobo knyga pateikia keturias pamokas: 1. Dievas žino ir kontroliuoja kiekvienos būtybės žemėje likimą. 2. Šetono valdžia ribota. Jis gali veikti tik tuo atveju, jei leidžia Dievas. 3. Tikintysis turi pasitikėti Dievu. Nors jis gali nesuprasti dieviškojo plano, tačiau gali pasikliauti Dievu, tikėdamas, kad tas planas be klaidų ir visada teisingas. Viešpats planas visada skirtas pašlovinti Dievą ir padėti mums geriau jį pažinti. 4. Visagalis Dievas gali padaryti ką tik panorėjęs. Jis nereikalauja, bet prašo mus jį garbinti.“⁷ Knygos pabaigoje Jobas supranta, koks nereikšmingas žmogus yra prieš Kūrėją. Dievas pripildo Jobą dar didesne palaima: „*Ir Viešpats atėmė Jobo ligos sukaustymus, kai jis meldė už savo draugus. Ir Viešpats suteikė Jobui dvigubai to, ką jis buvo anksčiau turėjęs*“ (Job 42,10).

Jobas yra puikus pavyzdys kiekvienam mūsų. Jo knygoje keliami klausimai taip liečia ir mus. Jo knyga moko mus, kad šiame pasaulyje kančia visuomet bus persmelkta paslapties. Jobo „egzistencijoje atsiskleidžia transcendencija“⁸ Turime gerai pasveri savyje, ar mūsų asmeninis Dievo suvokimas kančios ir sunkumų valandą yra pakankamai stabilus, ar mes nenusisukame nuo Jo? Iš Jobo patirties galime apsimokyti iš kvailystės per gerai apie save manyti. Kad ir kokie gyvenimo sunkumia būtų, neturime daryti išvados, kad Dievas mus pamiršo ir mumsi nesirūpina. Iš Jobo turime semtis kantrybės, pasitikėjimo bei padarbo Dievui net sunkiausiose gyvenimo akimirkose. Mūsų požiūris yra ribotas, todėl gyvenimas kartais gali atrodyti neteisingas. Vineintelis mūsų gyvenimo audrų blašmam laive inkaras turi būti pasitikėjimas Dievu ir Jo Žodžiu.

II.1.2. Kristaus kančia

Jau savo mokymo pradžioje Kristus prsitato savo misiją "*Viešpaties Dvasia ant manęs, nes Jis patepė mane skelbti Gerąją naująją vargšams, pasiuntė, skelbti belaisviams išvadavimo, akliesiems - regėjimo, siuntė vaduoti prislėgtųjų ir skelbti Viešpaties malonės metų*" (Lk 4,18-19) Jėzus pasitiko kančią aukštai pakėlęs galvą. Tai ir mus įpareigoja nepasiduoti siaučiant gyvenimo audroms ir jeigu pgalba tampa neišvengiama jos ieškoti ne kur kitus, o pas Išganytoją. Pirmieji krikščionys grįždavo prie pranašo Izaijo, kad suprastų Jėzaus lemtį, kuris iš meilės prisiima kančią ir mirtį. Nekaltojo išgyventa kančia iki galo visiems žmonėms gražino nekaltumą. Dievas nusileido ant žemės kaip neišsenkantis naujo gyvenimo šaltinis. Dievo Sūnus tapo žmogumi tam, kad įprasmintų kančią iki galo. „Jis prisiėmė tai, kas yra mūsų, kad mes galėtume įsigyti tai, kas priklauso jam“⁹. Kristus prisiėmė žmonijos kančias, kurios taip pat dalyvauja išganyto darbe.

⁷ <http://www.prizme.lt/straipsniai/search.php?action=view&id=82&go=1&typ=1-2005/12/11>

⁸ A. Maceina. Raštai III tomas. Jobo drama. Mintis 1990. P.424

⁹ www.tks.lt/kancios_prasm.htm

Kuomet žmogus savo gyvenimo ekstremaliose situacijose susiduria su kančia, jis privalo apsispręsti. Ir po ilgų dvejojimų ir klajojimų žmogus supranta, kad nuo prasmės pabėgti neįmanoma. Tuomet žmogus pradeda suprasti, kad tik Kristaus gyvenimo, kančios ir prisikėlimo perspektyvoje apsisprendimas suranda savo vietą. Tai pranoksta ribotas protines žmogaus galias. Kančios taurė tampa palaiminimu visiems. Kančios ištikti šventieji priimdavo kančią pasirinkdami išgyventi Dieve, tai yra vienydamiesi su Kristaus kančia. Žmogus yra pašventinamas, kuomet jis vienijasi su Kristaus kančia. Tai svarbus apsisprendimo momentas. Kančia įgauna naują prasmę- dalyvauja Kristaus atperkamajame darbe bei Dievo karalystės kūryboje ir žmogus tampa dieviško pasaulio atkūrimo bendradarbiais.

Daugelis pirmųjų krikščionių rizikavo savo gyvybe padėdami Bažnyčios nariams. Nors daug mūsų tautos kankinių kentė nežmonišką fizinę kančią, tačiau dvasioje išliko milžinias. Pagerbdami juos, galime geriau suvokti tikrąją kančios prasmę.

II.2. Kančios prasmė Bažnyčios mokyme

Kadangi „*kaip viename kūne turime daug narių ir visi nariai atlieka ne tą patį uždavinį, taip ir mes daugelis esame vienas kūnas Kristuje, o paveiniui vieni kitų nariai.*“ (Rom12,4-6). Tai mus įpareigoja viena skitam tarnauti ir šlovinti Dievą. Bažnyčia eina pas kenčiančiuosius ir ligonius nešdama jiems paguodą ir viltį. Bažnyčia kviečia visus tapti geraisiais samariečiais ir rūpintis kenčiančiųjų žmonių poreikiais. Ji taip primena, kad esame gyvybės sergėtojai, bet ne savininkai. Bažnyčia atkakliai laikosi principo, jog ne viskas, kas įmanoma techniškai yra morališkai leistina. „Kristuje kiekvienas žmogus tampa Bažnyčios keliu“¹⁰ Sutinkant gyvenimo sunkumus, labai svarbu aiškiai sovokti Dievo planą mums. Nors mūsų sunkumai negali prapulti mums panorėjus, tačiau juos palyginus su tikru mūsų didžiojo pasaulio įvykdymu, jų vertė tampa nedidelė.

II.2.1. Jono Pauliaus II apaštališkasis laiškas SALVIFICI DOLORIS

Žmogus kasdieniame savo gyvenime patiria visokiausių kentėjimų ir skausmų. 1987 metais įvykusio VII Eilinio Vyskupų Sinodo Tėvai savo kreipimesi teigė: „Jūs visi, apleisti ir nustumti į mūsų vartotojų visuomenės paribį, ligoniai, luoši, beturčiai, alkstantys, emigrantai, pabėgėliai ir kaliniai, bedarbiai, sėniai, pamesti vaikai ir vienišieji, jūs, karo ir visokios prievartos aukos, gimstančios mūsų visa leidžiančioje visuomenėje, Bažnyčia dalyvauja jūsų kentėjime, vedančiame pas Viešpatį, įtraukiantį jus į savo išganingą Kančią ir leidžiantį jums gyventi savo Prisikėlimo šviesoje. Tikimės, kad jūsų liudijimas pamokys visą pasaulį, kas yra meilė. Padarysime visa, ką galime, kad rastumėte jums tinkamą vietą Bažnyčioje ir visuomenėje“¹¹. Bažnyčios dokumentai kviečia atnaujinti sielovadą skirtą ligoniams ir kenčiantiems ir akcentuoja, kad tai turi būti veikla,

¹⁰ www.lcn.lt/bzinios/bz9905/905dok.html-2005/12/05

¹¹ http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraganimai/christifideles_laici.html#53sk

kuri sukurtų sąlygas sutelkti dėmesį į buvimą šalia žmogaus. Labai svarbu išklaudyti, užvesti dialogą ir užuojautą bei konkrečią pagalbą tuomet, kai dėl ligos ir kančių būna sunkiai mėginamas ne tik pasitikėjimas gyvenimu, bet tikėjimas Dievo tėviška meile. Vienas iš sielovados tikslų – „ligonį, invalidą ar kenčiantį žmogų traktuoti ne kaip pasyvų Bažnyčios meilės ir tarnybos objektą, bet kaip veiklų ir atsakingą evangelizacijos darbo ir išganymo subjektą“¹².

Bažnyčia kviečiama išaugti iš atpirkimo Kristaus Kryžiumi slėpinio ir ieškoti žmogaus jo kentėjimo kelyje. Tokiame susitikime „kiekvienas žmogus, kai į gyvenimą įžengia kančia, tampa Bažnyčios keliu“¹³. Kiekveinas yra kviečiamas būti geruoju samariečiu, kuris atskleistų ir perduotų gydančią ir guodžiančią Jėzaus Kristaus meilę. Visi tie, kurie yra pakviesti būti šalia kenčiančių yra kviečiame sekti gailestingą samariečios pėdomis, kad pasiaukodami su nuoširdžia užuojauta ir pakantumu. liudytų meilę ligoniams. Taip at laiške kviečiama atsidėti medicinos humanizavimui, gilinimuisi į bioetiką tam, kad būtų išlaikytas moralinis Bažnyčios mokymas. Labai svarbu, kad būtų skatinama pagarba žmogaus asmeniui ir gyvenimui nuo pat jo prasidėjimo momento iki pabaigos. Tuo įpareigoja broliškai bendradarbiauti Bažnyčią su sveikatos apsaugos struktūromis.

Apaštalinio laiško pabaigoje randame kreipimąsi į visus drauge su Kristaus Motina Marija šiandien sustoti prie kiekvieno žmogaus kryžiaus ir prašoma pagalbos visų, kurie kenčia, kad jie taptų „bažnyčios ir žmonijos stiprybės šaltiniu. Tegul baisioj gėrio ir blogio jėgų kovoje, kurią matome šiandieniam pasaulyje, jūsų kančia suvienyta su Krsistaus Kryžiumi, bus pergalinga“¹⁴

II.2.2. Kančia Katalikų Bažnyčios Katekizme

Katalikų Bažnyčios katekizmas taip pat kalba apie tai, kad kančia gali sudrumsti tikėjimą ir tapti jam pagunda. „Tikėjimas Dievu, kaip Visagaliu Tėvu, gali būti bandomas blogio ir kančios patirtimi. Tačiau Dievas Tėvas savo visagalybę apreiškė pačiu slėpiningiausiu būdu, nugalėdamas blogį laisvu savo Sūnaus nusižeminimu ir Jo prisikėlimu“¹⁵. Savo kentėjimais žmogus gali tapti Dievo bendradrabiais. Pats Jėzus aiškino savo kančios prasmę mokiniams keliaujantiems iš Emauso „*Argi Mesijas neturėjo viso to iškentėti ir žengti į savo garbę*“ (Lk24,26) „Kančioje ir mirtyje Jo žmogystė tapo laisvu ir tobulo jo dieviškosios, žmonių išganymo trokštančios meilės įrankiu“¹⁶. Įsikūnijęs Kristus tarsi susijungė su kiekvienu žmogumi. Ir tai suteikia mum sgalimybę jungtis į Velykinę paslaptį. Kristus kviečia mus sakydmas „*Jeigu kas nori eiti paskui mane, teišsižada pats savęs, tepasiima savo kryžių ir teseka manimi*“ (Mt 16,24). Taip pat Jėzus primena, kad Bažnyčioje

¹² http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraganimai/christifideles_laici.html#54sk

¹³ Jonas Paulius II. Apaštališkasis laiškas „*Salvifici doloris*“, 3

¹⁴ www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_laiskai/salvifici_doloris.html 31

¹⁵ KBK 272

¹⁶ KBK609

yra bendrystė su Juo: „*Kas valgo mano kūną ir geria mano kraują, tas pasilieka manyje, o aš jame*“ (Jn6,56). Tikinčiųjų maldos, kančios, jų gyvenimas ir Dievo garbinimas jungiantis Eucharistijoje su Kristaus auka įgauna naują vertę. Katalikų Bažnyčios Katekizmas pabrėžia sakramentų svarbą mūsų gyvenime. Ir tai pirmiausiai reikėtų paminėti atgailos ir ligonių sakramentus, kurių pagrindinis tikslas- tęsti Jo gydymo ir išganymo darbą. „Pats tikriausias atgailos kelias yra kasdien nešti savo kryžių ir sekti Jėzumi“¹⁷ Tikintieji yra kviečiami įvairiais kančias ir išmėginimus priimti kaip malonę, o artimojo meilės darbais, malda ir įvairiais atgailos būdais siekti tapti nauju žmogumi. Žmogaus gyvenime liga ir kentėjimas yra visada sunkiausi išmėginimai. Kuomet žmogus suserga, jis kaip niekad labiau pajunta savo ribas ir laikinumą. Kiekviena liga gali priminti mirtį. Liga gali ne tik sukelti maištą mumyse, o gal net maištauti prieš Dievą, bet taip pat gali ir padėti subręsti bei padėti ieškoti Dievo. Kristus savo mirtimi ant kryžiaus suteikė kančiai naują prasmę. Aukodami savo kančią mes galime susivienyti su Kristaus atperkamąja kančia. Bažnyčia gavo Kristaus uždavinį gydyti ligonius. Vienas iš sakramentų- ligonių sakramentas skirtas sustiprinti tuos, kuriuos vargina ligos. Šio sakramento dėka ligonis gauna šventosios Dvasios dovanas: paguodą, ramybę ir drąsą. Taip pat šio sakramento dėka ligonis gauna dovaną susivienyti su Kristaus kančia, jis pašventinamas. Kentėjimas ygyja naują prasmę: kančia kaip gimtosios nuodėmės pasėkmė tampa dalyvavimu išganomajame Jėzaus darbe. Kristaus išskirtinė meilė kviečia krikščionis kreipti ypatingą dėmesį į žmones, kurių kenčia ne tik kūnas bet ir siela.

Viktoras Franklis

V.E. Franklis gimė 1905 m. neturtingoje šeimoje. Būdamas paaugliu pradėjo domėtis filosofija. Bestudijuodamas Vienos universitete pradėjo kurti savąją logoterapijos sistemą, kurios centre iškėlė prasmės siekimą. Nuo 1930 iki 1938 metų dirbo Vienos neuropsichiatrijos klinikoje. Okupavus Vokietijai Austriją, Viktorui Frankliui prasidėjo naujas gyvenimo etapas. Kaip ir kiti žydų tautybės žmonės, jis galvojo apie emigraciją ir buvo padavęs prašymą JAV vizai gauti. Vieną naktį jis susapnavo sapną, kad psichiniai ligoniai stovi eilėje prie dujų kamerų ir jam pagailėjus jų, psichologas pats atsitojo greta. Šis sapnas jam buvo ženklas, kurį vėliau pavadino giliausiu savo sapnavimo išgyvenimu. Gavu vizą, V. Franklis ilgai svarstė kaip jam pasielgti. Jis nuėjęs į sinagogą meldėsi, kad Dievas duotų ženklą, kaip jis turėtų pasielgti. Grįžus namo, rado verkiantį tėvą, kuris pasakė, kad nakčiai sugriovė sinagogą ir parodė marmuro gabaliuką, kurį pasiėmė iš griuvėsių. Jame buvo veina raidė iš Toros, kuria prasideda įsakymas „Gerbk savo tėvą ir motiną“. Tai buvo galutinio jo apsisprendimo priežastis. Jis pasirinko meilę šeimai, draugams. 1941 m. jis buvo išvežtas į

¹⁷ KBK1435

koncentracijos stovyklą, kur išbuvo iki 1945 metų. Franklis stebuklingai išliko gyvas. Jo logoterapijos teorija buvo patikrinta gyvenimo, kuris buvo pilnas kančios ir neišvengiamos mirties laukimo. Po karo, nuo 1946 metų V. Franklis vadovavo Vienos poliklinikos neurologijos skyriui. Nuo 1955 metų jis buvo Vienos universiteto neurologijos ir psichaitrijos profesoriumi, visame pasaulyje daug skaito paskaitų. Jo asmeninis gyvenimas yra logoterapijos efektyvumo pavyzdys.

V.E. Franklio patirtis koncentracijos legeriuose

Frankliui pačiam teko išgyventi gilią kančią. Gal todėl jo darbai nėra vien tik sausa teorija. Pirmoje savo knygos „Žmogus ieško prasmės“ dalyje jis vaizduoja išgyvenimus fašistinės koncentracijos stovyklose. Jis kalba kaip psichologas ir kaip kalinys drąsiai piešamas klaikius lagerio vaizdus ir juos komentuodamas. Čia kalbama ne apie didžiųjų kankinių mirtį, bet apie „mažų“ žmonių kančią ir mirtį. Kiekvienas kalinys yra tiesiog numeris, kuris tik kaip vienetas domina stovyklos valdytojus. Antroje dalyje pats V. Franklis bando atsakyti į klausimą- kas gali padėti žmogui išgyventi tokią kasdienybę?

Viktoras Franklis buvo kalinamas keturiose koncentracijos stovyklose. Trumpai kalinio istoriją galima nusakyti taip- vienoje pusėje „pirtis“ arba dujų kamera, į kurią siunčiami visi silpnesnieji ir ilgiau nebegalintys pakelti nežmoniškų gyvenimo sąlygų. Kitoje, spygliuota nuo išorinio pasaulio skirianti, viela, kuria teka elektros įtampa ir kuria bet kada galima pasinaudoti kaip lengva priemone atimti sau gyvybę. Per vidurį stovi žmogus- kalinys, kurs kasdien patiria badą, šaltį, sunkų fizinį darbą ir nuolatinę keiksmų ir lazdų krušą, bei nepaliojančias dejonas. Kokia to žmogus psichologija? Ką jis jaučia? Ką mąsto? Žmogus, patekęs į koncentracijos stovyklą praeina tam tikras fazes:

1) Pirmosios reakcijos fazė- atvykimo šokas. Iki paskutinio momento buvo manoma, kad tiesiog negali būti taip blogai. Laikui bėgant dujų kamera tapo tiesiog įrenginiu, kuris gali pakeisti savižudybę. Ir tuomet suvokiama, kad vienintelė priemonė, norint išlikti gyvu- tai dėtis darbingu, nes priešingu atveju galima greitai iškelti į dujų kamerą. Šioje fazėje beveik kiekvienam nors trumpam buvo mintis apie savižudybę, kuomet bet kada galėjai prisiliesti prie spygliuotos aukštos įtampos srovės. Napaisant nežmoniškų sąlygų, savižudybių buvo nedaug. Daugelis tai nepadarė iš gilios savo pareigos prieš savo artimąjį. Viktoras Franklis jautė pareigą prieš motiną, nors ir nežinojo ar ji gyva. Jam jo santykis su motina buvo stimulus išgyventi. Nors puikiai suprato, kad kiekvieną valandą ar net minutę gali būti pasiūstas į dujų kamerą, tačiau meilė motinai buvo stiprybės šaltinis kančios bei mirties kelyje.

2) Adaptacijos fazė-apatija. Kaliniai per keletą savaičių tampa apatiški, jų jau nejaundina kenčiantys, sergantys ir negyvi. Didėjant vidiniam abejingumui, jie tampa nebejautrūs ir kasdieniniam mušimui. Tikrovė tarsi amtemsta. Visi troškimai ir jausmai nukreipti veina linkme išsaugoti savo ir kitų gyvybę. Nors antroje fazėje suprimityvėjo žmogaus vidinis ir išorinis gyvenimas, tačiau kartais galima pastebėti dvasinio gyvenimo gilėjimo požymius. Kaliniai nioširdžiai susidomi religija. Didžiausią įspūdį kaliniams palikdavo Šv. Mišios aukojamos kur nors barako kampe ar tamsiai užsklęstame gyvuliniam vagone bei improvizuotos maldos. Daugelis kalėjime atrado santykį su Dievu. Viktoras Franklis šioje fazėje suprato, jog kai žmogui šiame pasulyje nieko nebelieka, jis vis tik gali būti nors akimirka laimingas iki širdies gelmių atsiduoti mylimojo žmogaus paveikslui. Net tokioje situacijoje, kuomet negali savęs išreikšti jokia veikla, kai gali tik kentėti, žmogus gali realizuoti savęs, kontempliuodamas mylimojo žmogaus paveikslą net ir žinodamas, kad jo nėra gyvųjų tarpe. Meilei nesvarbu kūniškas egzistavimas, jai be galo svarbu dvasinė žmogaus esmė. Kai kurių kalinių dvasinio gilėjimas pasireiškė tuo, kad pasitaikius galimybei buvo labai stipriai išgyvenamas menas ir gamta. Kartais tie išgyvenimai būdavo tokie stiprūs, kad net pamiršdavo savo padėties baisumą aplinkui. Kartais barakas virsdavo improvizuotu kabaretu. Čia dainos, eilėraščiai ir suvaidinti pokštai padėdavo užsimiršti. Stovykloje be gamtos, meno išgyvenimų, humorą taip pat galėtume priskirti ginklui kovojant dėl gyvybės. Humoras, kaip niekas kitas leidžia atsisriboti bent trumpam nuo aplinkybių. Kaliniai svajojo apie duoną, tortus, cigaretes ir karštą vandenį. Jie tarpusavyje kalbėjo apie tai, kokiais patiekalais vienas kitą vaišins, kai bus išlaisvinti. Niekada negali pasakyti ką padarys koncentracijos stovykla su žmogumi: ar jis taps tipinis kalinys ar jis išliks žmogumi. Koncentracijos stovyklos kaliniai nesijautė esantys dvasinės būtybės, turinčios asmeninę vertę ir vidinę laisvę. Daugelis kalinių jautėsi esanti vienos didelės masės dalis, nes tokios pastangos buvo bandymas apsisaugoti. Būdavo ir tokių momentų, kuomet buvo galima atsisriboti nuo masės, pabūti vienam su savo mintimis. Koncentracijos stovykloje žmogus kaip objektas pasijunta esąs sargybinio žaidimo kamuoliu. Daugelį kalinių kankina nepilnavertiškumo jausmas. Juk gyvenime jie buvo „kažkas“, o dabar jie yra „niekas“. Tik nedaugelis sugebėjo išsaugoti savo žmogiškumą, kuriems gyvenimas kalėjime buvo jų gyvenimo kulminacinis išbandymas. Viktoras Franklis kelia klausimą- ar tikrai žmogus yra tik produktas? O kur laisvė? Ir koncentracijos stovykla įrodė, kad apatiją galima nugalėti bei irzlumą nuslopinti. Nors tokių buvo ir nedaug, kurie dalinosi duonos kąšniu bei geru žodžiu, tačiau jie „liudija, kad žmogui stovykloje galima atimti viską, tik ne paskutinę žmogiškąją laisvę- priimti vienokią ar kitokią nuostatą į duotąsias aplinkybes. Kiekvienas ir šiomis aplinkybėmis gali apsispręsti, kuo jis- dvasiniu požiūriu- stovykloje pavirs: tipišku kaliniu ar žmogumi, kuris net ir čia išlieka žmogumi ir išsaugo

žmogišką savigarbą¹⁸. Tūktančiai pavertė savo gyvenimą koncentracijos stovykloje vegetavimu ir tik nedaugelis- vidine pergale. Tačiau net ir vienintelio atvejo užtektų paliudyti, kad savo dvasia žmogus gali būti stipresnis už išorinį likimą. Svarbu buvo kaliniams padėti įsisąmoninti gyvenimo tikslą, kad jie subręstų ir atsispirtų visoms stovyklos baisybėms.

3) Išlaisvinimo fazė buvo sudėtinga tuo, kad visi kaliniai nemokėjo džiugtis gyvenimu, jie tai buvo jau užmiršę. Pimosios dienos atrodė, kaip stebuklingas sapnas, tai po kurio laiko praeitis atrodė kaip košmariškas sapnas. Vis dar buvo sunku patikėti, kad laisvė jau tikra tikrovė.

Psichoterapija koncentracijos stovykloje

V. Franklis yra vaizdžiai pastebėjęs, kad nacių koncentracijos lageryje labai greitai vieni virto alkanomis kiaulėmis, hienomis, o kiti tapo angelais. Vienus kančia bukino, lašą po lašo sunkė iš kalinių žmoniškumą, o kitiems "valė nuo širdies rūdis, kėlė aukštyn sielą nuo lagerio purvų, vidines akis kreipė į tolimuosius, amžinuosius horizontus. Kentėjusiųjų patirtys rodo, kad čia labai daug priklauso nuo tikėjimo, nuo suvokimo, kad kančioje Dievas aplanko žmogų, jeigu Jam atverta širdis"¹⁹. Psichoterapeutas Viktoras Franklis savo darbais ir savo gyvenimu įrodo, kad net pačiose sunkiausiose sąlygose, net koncentracijos stovykloje, kur baziniai poreikiai nėra patenkinami, žmogus parodo žmogiškumo, orumo, meilės ir pasiaukojimo stebuklus. Jis išgyveno, po to tapo psichologijos ir neurologijos profesorumi rašė ir apie tą laiką, kurį ištvėrė koncentracijos lageriuose. Jis kalba apie mirties ir išlikimo vyksmą. Jis teigia, jog mirti buvo siunčiami palūžę žmonės, kurie dėl beprotiško darbo, badmiriavimo, kančių ir pažeminimų buvo praradę bet kokią viltį išlikti, išsigelbėti. Psichologas mano, kad žmonės palūždavo todėl, kad nuvertindavo tikrovę. Jau tuomet Franklis konstatavo, kad žmonės visiškai skirtingai elgiasi su savo patirtimi. Ne tik koncentracijos lageryje, bet ir po jo. Didžiausias skirtumas, kurį matė Franklis: ar žmogus atranda, dėl ko gyventi ar ne. Jis teigė "Tas, kuris gyvenime žino "kodėl"pekelia bet koki "kaip"²⁰ Tai tapo koncentracijos stovykloje devizu. Koncentracijos lagerį galėjo ištvėrti tik tas, kuris mokėjo ištvėrti save patį. Viktoras Franklis žinojo, kad Dievas jį laiko. Vienas svarbiausių dalykų, kuriuos suprato Franklis: norint sudėlioti patirtį, reikia žiūrėti ne tik į tai, ką žmogus išgyveno praeityje, reikia, kad jam būtų aišku, jog kiekvienas žmogus gyvena ribojamas tam tikrų sąlygų. Žinoma, kartais tenka patirti ekstremalių dalykų, tačiau esminis klausimas kiekvienam iš mūsų yra, kaip šiandien toliau gyvensime tomis sąlygomis ir taip apriboti. Viktoras Franklis, kalėdamas koncentracijos lageryje,

¹⁸ V.E. Franklis. Žmogus ieško prasmės."Katalikų pasaulio" leidykla 1997 m. 66sl.

¹⁹ http://www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20021127/susi_01.html-2005/12/08

²⁰ V.E. Franklis. Žmogus ieško prasmės."Katalikų pasaulio" leidykla 1997 m. 98 psl.

sakė, kad “jei gyvenimas turi prasmę, tai prasmę privalo turėti ir kančia. Juk kančia irgi yra gyvenimo dalis- kaip ir likimas ir mirtis. Tik kančia ir mirtis paverčia žmogaus būtį visuma.”²¹

“Koncentracijos stovyklos patirtyje V Frankliui išryškėjo du dalykai:

- 1) Žmogus viską gali pakelti, kai žinai dėl ko
- 2) Net ir tokiose nežmoniškose nužmoginimo sąlygose gali likti laisvas ir dvasia kilnus.”²²

V. Franklis pastebi, kad išgyventi daugiau šansų turėjo tie, kurie buvo oreintuoti į ateitį. Jie galvojo apie darbus, kuriuos jie turės padaryti išėję iš kalėjimo, jie galvojo apie savo artimuosius, kurie liko. Juos palaikė meilė savo artimiesiems. Kad žmogus gali būti stipresnis už išorinį likimą, parodė ir tūkstančiai mūsų tautos kankinių, kentėjusių ir žuvusių už Tėvynę ir tikėjimą. Sunku juos visus įvardinti. Jeigu kančia neturėtų prasmės, tai kaip ją būtų galima tauriai, oriai, šventai iškentėti? Koncentracijos stovyklos partirtis leido į žmogų pažvelgti giliau. „Žmogus- tai būtybė, nusprendžianti, kas jis yra. Tai būtybė, išradusi dujų kameras;bet kartu tai būtybė, drąsiai ėjusi į tas kameras su malda ir aukštai pakelta galva”²³

Logoterapija

Pasak V. Franklio, žmogus nori žinoti, kas jis yra, iš kur jis ateina ir kur jis eina. Jis nori turėti pasulėžiūrą, kuri patesintų jo vienkartinį buvimą žemėje. Franklio psichoterapijos kryptis- logoterapija- tai prasmės terapija (logos graikiškai reiškia “prasmė”). Jei Z. Freudas teigė, kad žmogus gyvena siekdamas malonumo, o Adleris- trokšdamas valdžios ir galios, Tai V. Franklis teigė, kad siekdamas prasmės. “Siekimas rasti gyvenimo prasmę- svarbiausia žmogaus varomoji jėga”²⁴. Logoterapijos tikslas- teikti pagalbą pacientui, ieškančiam gyvenimo prasmės. Ji yra nukreipta į ateitį. Svarbiausia žmogaus gyvenimo motyvacija- prasmės ieškojimas. Juk kiekvienam reikia kažko, už ką jis būtų atsakingas. Žmonėms svarbu žinoti, kam jie naudoja savo gyvenimą ir kokia to prasmė. Tas, kuris žino, kur veda jo gyvenimo kelionė, randa prasmę, atramą ir poziciją. Logoterapija tai ne mokymas, pamokslavimas, loginis mąstymas ir ne moralinis raginimas. Viktoras Franklis logoterapeutą prilygina akių gydytojui, kuris išplečia paciento regėjimą lauką. Kadangi žmogus yra uždara sistema, tad pshilogas kviečia prasmės ieškoti ne žmoguje, o pasaulyje, kuris yra atviras sistema. Jis išskyrė tris logoterapjos principus:

1) Žmogus yra laisvas Žmogus yra charakterizuojamas dviem pamatinėm ontologinėms charakteristikomis: pirmiausia žmogus turi išeiti iš savęs ir pažvelgti į save iš šono. Laisvė tai ne tai, ką aš turiu, o tai kas aš esu. Žmogus visada sprendžia tik už save. Žmogus susidurdamas su likimu

²¹ V.E. Franklis. Žmogus ieško prasmės.”Katalikų pasaulio” leidykla 1997 m. 67sl.

²² K. Trimakas. Žmogaus aukščiausi skrydžiai. Tarpdiecezinės katechetikos leidykla kaunas 1996m. 133 psl.

²³ В.Франкл. Человек в поисках смысла.”Прогресс” Москва.1990 г.155 стр.

²⁴ V.E. Franklis. Žmogus ieško prasmės.”Katalikų pasaulio” leidykla 1997 m. 94 psl.

laisva vali apsisprendžia- paversti jam savo kentėjimus vidine pergale ar ne. Logoterapijoje atsakomybė be laisvės neegzistuoja. Laisvė ir atsakomybė susitinka viename ir tame pačiame taške. Belaisvės nebelieka atsakomybės. O be atsakomybės laisvė tampa savivale.

2) Prasmės poreikis yra svarbiausias žmogui

3) Gyvenimas yra besąlygiškai prasmingas. Nereikia ieškoti abstrakčios prasmės, nes kiekvienas turi savo ypatingą misiją, konkretų pašaukimą, kurį reikia keikveinam įgyvendinti. Niekas negali jo pakeisti ar jį pakartoti. Žmogaus egzistencijos prasmė- jo atsakomybė. Kuo žmogus, tarnaudamas kitam, pamiršta save, tuo jis geriau įprasmina save.

Kiekvienas yra laisvas- ne pakeisti situaciją o pasirinkti nuostatą nepakeičiamų gyvenimo aplinkybių atžvilgiu. Koncentracijos stovykloje išgyvendavo žmonės, kurie užuot klausę” Kodėl tai atsitiko man?” kodėl Dievas toks man neteisingas?,- savęs klausdavo kitko ”Ką aš galiu padaryti net šiomis siaubingomis sąlygomis? Franklis pabrėžia, kad “koncentracijos stovykloje vieni žmonės elgiasi kaip gyvuliai, kiti kaip šventieji. Žmogus turi savyje galimybę būti vienokiu ar kitokiu. Ką jis pasirenka, priklauso nuo jo vidinio apsisprendimo, o ne nuo sąlygų”²⁵ Ši logoterapijos išvada svarbi mūsų nelengvai kasdienybei, nes kiekvienas iš mūsų praeina vėliau ar anksčiau “koncentracijos stovyklas” savo viduje. Žmogus už save atsako pats. Niekas negali duoti vienintelio atsakymo į kančios prasmės klausimą. Prasmės negalima duoti ar sukurti, ją reikia surasti. Logoterapijos tikslas- pačiam surasti savo gyvenimo prasmę esamoje situacijoje. Surasti prasmę- tai tik pusė darbo. Reikia ją ir įgyvendinti. Žmogus yra atsakingas už savo savo gyvenimo unikalią prasmę. Ir žmogus nežino iki paskutinio momento ar jam pasisekė tai įgyvendinti ar ne²⁶.

Kančios prasmė

Nusivylusiems žmonės svarbu suprasti, kad „svarbu ne tai, ko mes dar laukiam iš gyvenimo; daug svarbiau yra tai, ko gyvenimas laukia iš mūsų“²⁷. Žmogus į kančia turi žiūrėti kaip į užduotį, kurios niekas negali pakeisti ir niekas negalės už jį patį tai padaryti. Mūsų pasaulyje kančia ir skausmas tikrai turi ir teigiamų savybių. Pagrindinės būtų dvi: viena vertus, tai *įspėjimas*. Nereikėtų kišti pirštų prie viryklės per arti, kitaip gali juos nudegti. Užtat skausmo nejaučiantys žmonės , pavyzdžiui, raupsuotieji, gali sunaikinti patys save to nepastebėdami. Be to, tai galioja ir perkeltine prasme. Skausmas rodo, kad kažkas yra ne taip. Danties skausmas sako mums, kad eitume pas dantų gydytoją. O kartais į krizines situacijas patekę žmonės netgi susimąsto apie savo gyvenimą. Kai kurie mintimis perkratę tai, kas nugyventa ir išgyventa , gali pasakyti , kad jų gyvenime tam tikra, išties

²⁵ V.E. Franklis. Žmogus ieško prasmės.”Katalikų pasaulio” leidykla 1997 m. 122 psl.

²⁶ В.Франкл. Человек в поисках смысла.”Прогресс” Москва.1990 г.15 стр.

²⁷ V.E. Franklis. Žmogus ieško prasmės.”Katalikų pasaulio” leidykla 1997 m. 78 psl.

sunki situacija buvo lemtinga. Antraip gyvenimas būtų nuėjęs “ne į tą pusę”. Taigi galima sakyti, kad kančia ir skausmas, kaip įspėjimas ir *nuoroda*, iš tiesų gali turėti ir teigiamą vaidmenį. Čia, žinoma, reikia akcentuoti žodį “gali”. Kančios idealizuoti nereikia, tačiau ji gali turėti ir teigiamą reikšmę. Kančia mus praturtina, tampame tvirtesni. Pačiam klausimui “Jei Dievas yra, tai kodėl pasaulyje tiek daug kančios?” antikos filosofas paprieštaravo taip: “jei Dievo nėra, kodėl pasaulyje tiek daug grožio?” Mes patiriame ne tik kančią, bet ir neįtikėtiną grožį. Vėsios maudynės, pasivaikščiojimas miške, gamta, kultūra, muzika, draugystė, meilė ir netgi futbolo rungtynės susiję su grožiu. O kančią reikia priimti kaip neišvengiamą gyvenimo dalį. Be abejo, žmogui prasmės ieškojimas sukelia ne vidinę pusiausvyrą, o vidinę įtampą. Tačiau žinojimas, kad tavo gyvenimas turi prasmę, gali veiksmingai padėti išgyventi kančią. Vikrotas Franklis pastebėjo, kad koncentracijos stovyklose išgyvendavo tie, kurie žinojo, kad jų laukia užduotis, kurias reikia atlikti. Pačiam psichologui jo troškimas iš naujo parašyti knygos rankraštį, kuris buvo konfiskuotas, buvo stimulus išverti baisias stovyklos kančias. Visuomet žmoguje yra įtampa tarp to, ką jis yra nuveikęs ir to, ką dar turėtų padaryti arba, tarp to, kas esi ir kuo norėtum būti.

Mirties prasmė

Gyvenimas turi savo prasmę iki pat paskutinio atodūσιο. Ir visai neverta griežtai atskirti gyvenimą ir mirtį, greičiau mirtis yra natskiriama gyvenimo dalis. Šiandien yra pripažįstama, kad žmogaus egzistencija vyksta per ribines situacijas: kaltę, kovą, kančią ir mirtį. Stipriausias ir pagrindinis kančios išgyvenimas vyksta žmogui susidūrus su mirtimi. Priešais mirtį žmogus stovi vienišas. Mirties akimirka, jo gyvenimas liko praeityje. Jo nebegalima nei pakeisti, nei iš naujo gyventi. Mirties momentą žmogus pasilieka akis į akį su savo “Aš”. Žmogus negali susigrąžinti to, kas jau praėjo: nuotaikos ir įspūdžiai, mintys ir pasiryžimai, meilė ir džiaugsmas bei pati būtis.

“Mirties akivaizdoje labiausiai išaiškėja žmogiškosios būties paslaptis. Žmogus kankinasi ne vien dėl skausmo ir kūno irimo, bet dar labiau dėl amžinojo išnykimo baimės. Visiškai teisingai jis elgiasi, kai širdies nujautimu atmeta ir bjaurisi galutinio ir visiško savo asmens suirimo. Amžinybės sėkla, nesuvedama į gryną medžiagą ir esanti žmogaus viduje, sukyla prieš mirtį”²⁸ Nuo šios kovos išgyvenimo bei suvokimo priklauso individo elgesys ribinėse situacijose. Žmogus gali tiesiog jaustis nepajėgus ką nors pakeisti. Tokiu atveju jį užvaldo beprasmybės jausmas, vidinės tuštumos pojūtis, atimantis viltį prasmingai gyventi, kas neretai priveda prie savižudybės. Žmogus gali bėgti nuo pasaulio, užsidarydamas savo “egzistenciniame vakuume”, arba šį bėgimą išreikšti taip pat savižudybe. Individas į kančią gali reaguoti ir herojiškai, surasdamas joje prasmę bei pastikėdamas vien savo jėgomis. „Dažnai žmonės linkę matyti vien laikinumo ražienas, bet nepamato ir pamiršta

²⁸ II Vatikano susirinkimo dokumentai. Pastoracinė konstitucija GAUDIUM ET SPES 18, 135 psl.

pilnus praeiteis aruodus, į kuriuos sunešė savo gyvenimo derlių: nuveiktus darbus, išmylėtas meiles ir paskutinį, bet ne mažiaus svarbų dalyką- kančias, per kurias jis praėjo drąsiai ir oriai²⁹. . Pagaliau kančioje jis gali išvelgti religinį metafizinį pagrindą, dėl ko žmogus nesijaučia vienas, o savo egzistenciją sieja išimtinai su Dievu, kur atsivėrimas visaapimančiai Būčiai yra atsivėrimas kančiai. Kiekvienam žmogui jo turimas mirties vaizdinys egzistencinėje terapijoje vadina didžiulį vaidmenį. Mirtis nepadaro gyvenimą beprasmišką. Gyvenimas ir mirtis yra glaudžiai susiję: nors mirtis mus sunaikina fiziškai, tačiau jos idėja mus išgelbsti. Mirties suvokimas suteikia galimybę būti savimi.

Gyvenimo prasmės keliai

Žmonės turi pakankamai iš ko gyventi, bet neturi dėl ko gyventi; jie turi lėšų, bet neturi prasmės. Gyvenimo prasmės problema liečia kiekvieną žmogų. Gyvenimo prasmės ieškojimas nepriklauso nuo lyties, intelekto, išsilavinimo, tikėjimo. Ypač paauglystės amžiuje tai labai aiškiai išryškėja, kuomet bręstantis jaunimas savo dvasinių ieškojimų kelyje staiga suranda nevienareikšmišką žmogiškąją egzistenciją, kuri skirtingai nuo gyvūnų gyvenimo, visada yra įjungta į istorinę erdvę.

F. Franklis teigia, kad prasmės klausimas žmogui yra aktualiausias, išskiriantis jį iš gyvų būtybių. Žmogiškasis egzistavimas negali būti beprasmis³⁰. Pagal psichologą, „gyvenimo prasmę galime atrasti trim skirtingais būdais:

- 1) kurdami arba nuveikdami darbą;
- 2) ką nors patirdami arba ką nors sutikdami.
- 3) priimdami nuostatą neišvengiamos kančios atžvilgiu³¹.

Iš potyrių galėtume išskirti gerumą, gamtos grožį, kultūrą. Taip pat nemažiau svarbu patirti tikrą meilę, kuri yra vienintelsi būdas suprasti slapčiausią žmogaus esmę. Žmogus, mylėdamas kitą, atskleidžia dar neįgyvendintas savo galimybes, kurias padeda įgyvendinti jį mylintis žmogus. Tuo žmogus vienas kitą praturtina.

Pats svarbiausias yra trečiasis gyvenimo prasmės ieškojimo kelias. Net beviltiškoje situacijoje, kurios negalima pakeisti, galima surasti gyvenimo prasmę. Net asmens tragediją galima paversti triumfu, o sunkią žmogaus padėtį- laimėjimu. Žmogus pasirengęs viską iškentėti, jei jo kančia bus prasminga. Psichologas pabrėžia, kad kančia nebūtina norint surasti prasmę. Tačiau jei kančia yra neišvengiama, gyvenimo prasmė yra besąlygiška. Jis mano, kad gyvenimui įprasminti reiklaingas gyvenimo tikslas, vertybių supratimas, savikontrolė bei vidinės vertės jausmas.

²⁹ V.E. Franklis. Žmogus ieško prasmės. "Katalikų pasaulio" leidykla 1997 m. 133 psl.

³⁰ В.Франкл. Человек в поисках смысла. "Прогресс" Москва. 1990 г. 174 стр.

³¹ V.E. Franklis. Žmogus ieško prasmės. "Katalikų pasaulio" leidykla 1997 m. 104 psl.

Savęs viršijimas

V. Franklis yra vaizdžiai pastebėjęs, kad nacių koncentracijos lageryje labai greitai vieni virto alkanomis kiaulėmis, hienomis, o kiti tapo angelais. Kentėjusiųjų patirtys rodo, kad labai daug priklauso nuo tikėjimo, suvokimo, kad kančioje Dievas aplanko žmogų, jeigu Jam atverta širdis.

„Geriausias būdas įprasminti kančią – suteikti jai sakralumą ir sutrukdyti tapti sukilimu prieš Dievą. Vienas žmogus yra nepajėgus. Tik su Dievo pagalba „juodoji“ kančia gali būti „išbalinta“- t.y. gali stiprinti tikėjimą, teikti vidinę ramybę, skleisti meilę, dvasinę šilumą, dėkingumą“³².

Vertė ir prasmė kyla iš to, kad Dievas, sukurdamas žmogų pagal savo paveikslą ir panašumą, iškėlė jį savo akivaizdoje ir pastatė viso kūrinijos priekyje, paskirdamas jam saugotojo ir tvarkytojo vaidmenį. Iš čia kyla ir žmogaus gyvenimo atsakomybė. Atrasti ir išsaugoti savyje pirminę vertę, savo gyvenimo prasmę bei jausti atsakomybę už savo gyvenimą yra pagrindinis uždavinys tiknčiajam, nes tik toks žmogus yra pajėgus išlaikyti prigimtinių orumą bet kokioje kančios situacijoje ir turi jėgų priešintis bet kokiam savęs sunaikinimui. Kad ir kokia sunki kančios situacija būtų, krikščioniškoji teologija visuomet pasilieka prie pagrindinio kriterijaus t.y. atvirumo Dievui, kuris įgalintų žmogų priimti kančią, kaip neišvengiamą Dievo užduoties ir plano vykdymą, atsižvelgiant į galutinį tikslą. Tik taip asmeninė žmogaus tragedija virsta triumfu, o kančia- dvasios laimėjimu. Viktoras Franklis pabrėžia, kad būti žmogumi- tai išeiti iš savo ribų. Kuo daugiau žmogus siekia malonumų, tuo labiau jis tolsta nuo savo tikslo.

Bendravimo svarba

Kiek daug kančių ir nelaimių kyla iš nevykusio kasdieninio bendravimo. Kentėjimai, kad ir kokie būtų: fiziniai ar dvasiniai, trumpalaikiai ar ilgalaikiai, kitų primesti ar paties sudaryti visada yra nemalonūs reikalaujantys ypatingo kantrumo, ištvermės ir valios apstangų. Labai svarbu kenčiančiam žmogui neprarasti viltį ir supratimą, kad kančia yra ne Dievo bausmė, o tik išbandymas. Fizinė kančia dažnai būna individualaus pobūdžio. Vieni, kantriai kenčiantys stengiasi likti vieni su savo skausmu, kad aplinkiniams nesukeltų nemalonių rūpesčių. Kiti nori, kad jo kančią kiti matytų, suprastų, atjaustų ir paguostų. Liaudies išmintis sako, kad pasidalintas skausmas- pusė skausmo. Tad šiandieninė pastoracija įpareigoja tikinčiuosius negailėti dėmesio, užuojautos ar pagalbos kančios ištiktam žmogui. Svarbu parodyti kančioje, kad esi ne vienas. Skausmo momentu labai svarbu padovanoti savo laiko kenčiančiam. Mums labia reikalinga Dievo išmintis bendraujant su savo artmu.

³² http://www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20021127/susi_01.html-2005/12/10

Kiekvienas, kuris su didele meile ir atjauta išgyveną svetimą skausmą, tas priartėja prie Kristaus kančių, ima giliau suvokti Jo didingą atpirkimo misiją. Ten, kur vyrauja broliška atjauta, ten kentėjimai įgauna didesnę prasmę, ten viešpatauja samarietiškas dvasingumas.

Labai gaila, bet tokių samariečių šiandien pasaulyje yra nedaug.

Terapiame ar ganytojiškame pokalbyje galima pabandyti padėti žmogui išmokti kalbėti apie praeities įvykius. Jei žmogus nepajėgia ar nesugeba – bent leisti jam suvokti, kad kančią sukėlęs jo gyvenimo įvykis jau baigėsi. Tegu paklausia savęs, kaip klostysis jo gyvenimas nuo šio momento? Galbūt jam gali padėti kiti žmonės, kurie patyrė kažką panašaus. Žmogui, kurio kūnas kenčia ir siela prislėgta belieka patarti atsigręžti į tuos, kurie kantriai neša savo gyvenimo kryžius. Gal tai atrodys jų kančios dar didesnės ir tuomet pačio kančios sumažės.

Mūsų šeimai buvo labai sunku netekus šešiamečio sūnaus. Kai būna sunku, vykstu į kapus, ten visada jaučiu ramybę ir gaunu stiprybės. Žinau, kad jis visada bus mūsų šeimos narių širdyse. Prisimindama, kaip Martynas laukdavo gerų dėdžių ir tetų, kurie aplankydavo ligoninėje ir praskaidrindavo niūrią kasdienybę, atnešdami, kad ir menką dovanėlę, organizuoju labdaros koncertus, po kurių aplankome sergančius vaikučius. Tai, ko nespėjau duoti savo sūnui, stengiuosi išdalinti kitiems vaikams. Kad ir menką dovanėlę- jie priima su didžiausiu džiaugsmu. Taip pat bandau suburtis šeimas, netekusias šia klastinga liga sirgusių vaikų. Mes suprantame, kad ašaromis savo vaikų neprikelsime, tiesiog prisimename, kas buvo gera, kaip mes stengėmės suteikti laimės trumpame jų gyvenime. Bendravimas su kitais žmonėmis tikrai labai svarbus. Būtent ligoninėje pajutau, koks labai svarbus yra bendravimas su tokio pačio likimo draugais. Gyvenome ligoninėje lyg viena šeima- džiaugėmės dėl kiekvieno geresnio kraujo tyrimo ir verkėme drauge, kai buvo sunku. Ypač kai esi gilioje duobėje nereikėtų drovėtis nueiti pas draugą ir jam pasakyti, kad jis dabar reikalingas. Patekus į krizę nereikėtų užsidarti, o eiti pas kitus žmones, dalytis su jais savo kančia. Netgi juodžiausioje duobėje galima ir toliau prašyti Dievą duoti kokį nors sprendimą. Malda ir viltis labai glaudžiai susijusios. Tuomet, panašiai kaip Viktoras Franklis, reikėtų pasvarstyti, ką toliau daryti, ir daryti tai, kol nepaskendai savo paties sielvarte. Kad pabėgtum nuo savo paties minčių, kurios lyg verpetas traukia į apačią. Jei nepajėgiu ar nesugebu išspręsti problemos, turiu pagalvoti, ką galėčiau padaryti vietoj to. Mintimis suktis tik apie save dažniausiai tik žalinga.

Ligoninėje stengiausi tėvams perduoti tai, jog kai mums sunku mes turime keturias paguodas, kurios mums padeda. Tai ašaros ir geri žmonės, tikėjimas ir malda. Kai susitvenkia skausmas, paverkti reikia, nes tik akmenys neverkia. Kai aplanko geras žmogus, reikia pasiguosti. Dievas visada su mumis, jei pes patys nuo jo nenusisukame. Sunki valanda skirta tam, kad pamokytų, kad praplėštų mūsų akis, kad išbandytų mūsų tikėjimą. Dievas prapulti neduos. Jisai ateis kaip geras žmogus,

paguos, akių nenuleis ir nenusisuks. Tai tie žmonės, kurie patys kenčia, kurie nieko pakeisti nebegali, bet ateina, pabūna ir palydi. Dėkoju Dievui galėdama būti tarp žmonių ir galėdama jiems padėti. Kančią reikia įprasminti, nes kitaip ji nužudo gyvenimo džiausmą. Beprasme kančia ne vienam atima tikėjimą.

Lyginamoji analizė

„Dievas užima garbingą vietą logoterapijos teorijoje, o tikėjimas- logoterapijos praktikoje“³³. Logoterapija yra unikali tuo, kad ji yra taikoma tiek tikinčiajam, tiek ir ne. Taip pat gydytojo pasaulėžiūra yra visiškai nesvarbi. Sąžinė ir atsakomybė yra pabrėžiama tiek logoterapijoje, tiek ir religijoje. „Sąžinė- tai sufleris arba skaitintojas, kuris reikalui esant nurodo kryptį, pakužda, kaip turime pasielgti kokioje nors gyvenimo situacijoje.“³⁴. Sąžinė turi pasverti situaciją, kuri turi būti įvertinta pagal vertybių hierarchiją. Netinkintis žmogus neužduoda klausimo- prieš ką jis yra atsakingas už savo gyvenimo prasmę, o tikinčiam žmogui paskutinė ir aukščiausia institucija yra Dievas. Krikščionis gyvena dangiškojo tėvo globoje ir jis turi Viešpateis pažadą. Tuo metu netinkintis to pagrindo neturi. „Žmogus netikėjimo šviesoje pasirodo kaip kažkokia atsitiktinybė, trumpai sušvitusi būties sklaite ir vėl išnykstatnti jo tamsybėse“³⁵. V. Franklis teigia, kad galutinis žmogaus apsisprendimo pagrindas yra transcendentinė tikrovė. Koncentracijos stovykloje vieni jautėsi atsakingi prieš sąžinę, kiti- prieš Dievą, o treči- prieš artimąjį, kuris yra labai toli. Bet kokiu atveju, kiekvienas iš jų žinojo, kad kažkur yra kažkas, kurio negalima matyti ir kuris laukia iš jo kančios įprasminimo. Frankliui Dievas yra vidinio dialogo pašnekovas. Dievas logoterapijoje- personifikuota sąžinė, prieš kurią yra atsakingas žmogus. „Už žmogiškojo „Aš“, stovi dieviškasis „Tu“; sąžinė- transcendentinis „Tu“³⁶. V. Franklis teigė, kad „žmogus be Dievo- tai lyg kompasas be magnetinio lauko“³⁷. Kraštutinėse situacijose religija darosi reikšminga bei brangi tuo, kad, ji lyg inkaras suteikia saugumo jausmą. Logoterapija nereikalinga religingam žmogui, ji labiau reikalinga beprasmybes kenčiantiems. Franklis teigia, kad psichoterapeutas neprivalo rūpintis religiniu gyvenimu savo paciento, tačiau kartais nejučiomis gali jį paveikti. Nors „religija gali būti logoterapijos objektas, bet ne jo pagrindas“³⁸, tačiau beieškantis prasmės žmogus visuomet siekia išėiti iš savo ribų. Nepagydomos ligos atveju logoterapija bando įrodyti ligoniui, kad net ir tokioje situacijoje gyvenimas turi prasmę. Šiame taške logoterapija pereina į medicininę pastoraciją, paliekamas lyg atviros durys ir laisvė žmogui pereiti į ketvirtąją antgamtinę stadiją. V. Franklis

³³ В.Франкл. Человек в поисках смысла."Прогресс" Москва.1990 г.С.15 .

³⁴ V.E. Franklis. Žmogus ieško prasmės."Katalikų pasaulio" leidykla 1997 m. P.129

³⁵ A. Maceina. Raštai III tomas. Jobo drama. Mintis 1990. P.429-430

³⁶ В.Франкл. Человек в поисках смысла."Прогресс" Москва.1990 г.С.126

³⁷ A. Paškus. Idėjų sankryžoje. Fondo į laisvę fondas. 1992m. P.60

³⁸ V. Frankl. Logoterapija ir teologija//Šiaurės atėnai. Kaunas 1997.05.10 Nr.18(362) P.1

teigė, kad net didžiausi atesitai savo mirties valandą liudijo saugumą, kuris nešė visišką pasirtikėjimą. Šito jie per visą savo gyvenimą niekada nebuvo patyrę. Albertas Einšteinas yra pasakęs, kad būti religinu reiškia klausti apie gyvenimo prasmę. Religiją ir logoterapiją vienija tai, kad tiek religijai bei logoterapijai yra svarbūs ne tik prasmės troškimas, bet ir galutinė prasmė.

Viktoras Franklio vienas iš logoterapijos principų yra laisvė. Dievas taip pat duoda žmogui laisvę ir pasirinkimą. Jis neverčia mūsų eiti kuriuo nors keliu, bet leidžia pasirinkti. Jau Senajame Testamente randame: „*Rinkis gyvenimą, kad tu ir tavo palikuonys būtumėte gyvi*“ (Įst 30,19) Tačiau reikia nepamiršti, kad „pasirinkimo laisvė leidžia tiek geras ir blogas išdavas. Tad ir kaina pasirinkimo gali būti labai didžiulė. Mūsų pasirinkimas gali vesti į pražūtingas pasėkmes. Mūsų laisva valia duoda raktą į supratimą, kodėl Dievas leidžia egzistuoti blogiui ir kančioms“³⁹. Tačiau jeigu žmogus sieks dvasinės galios ir pagalbos iš Dievo, kad įveiktų savo silpnybę, Dievas mielai jam padės per Jėzų Kristų „*Pats iškentęs bandymus, jis gali padėti tiems, kurie yra bandomi*“ (Žyd, 2,18), nes „*Viešpaties žvilgsnis lydi teisiuosius, ir jo ausys išgirs jų maldas*“ (1Pt 3,12)

„Sant-Diego tarptautiniame universitete atlikti tyrimai parodė, kad 90 % sergančių alkoholizmu neturėjo gyvenimo prasmės, o narkomanija – net 100 %. Po logoterapijos metodo taikymo sergantiems narkomanams situacija pasikeitė- 40 % surado gyvenimo prasmę, o naudojant tradicinius gydymo metodus-11 %. Naujosios Zelandijos psichologų Bleko ir Gregsono atlikti tyrimai parodė, kad 40% nepilnamečių nusikaltėlių nematė prasmės, ir po logoterapijos teorijos gydymo- 17 %“⁴⁰.

Išvados

Kiekvienas žmogus patyrė ar patiria kančią. Kiekvienas dėl ko nors kenčia. Sugebėjimas nepalūžti lemia mūsų gyvenimo sėkmę. Kančios ištiktam žmogui yra du keliai: eiti iki visiško žlugimo arba ieškoti savyje naujo pagrindo save peržengiant. Čia yra svarbus žmogaus apsisprendimas. Žmogus pasirinkęs pirmąjį kelią, palūžta ne tik fiziškai bet ir dvasiškai. Antrąjį kelią pasirinkusieji atramos ieško Dieve. Kančia jiems buvo vienintelis kelias į Dievą. Tai atsakymas, kurį savo draugams davė Jobas. Tokį pat atsakymą duoda ir Bažnyčios šventieji kenčiančiam ir kančios prasmės beieškančiam žmogui. Pats V. Franklis buvo tikintis. Tai rodo, kad savo galutinį sprendimą pasilikti su tėvais Austrijoje jis padarė religinių simbolių aspuptyje: Vienos katedra, marmurinis Toros gabalėlis.

Deja industrinė, vartotojiška visuomenė, besistengdama patenkinti visus žmogaus poreikius, šiandien užmiršo patį svarbiausią- būtent prasmės poreikį. Šiandieninėje visuomenėje žmogų dažnai

³⁹ www.ucg.puslapiai.lt/Lithuanian/LessLit4.htm-2005/11/15

⁴⁰ В.Фрэнкл. Человек в поисках смысла."Прогресс" Москва.1990 г.31 стр.

užvaldo vidinės tuštumos jausmas, kuris dažniausiai reiškiasi abejingumu ir nobodoliu, iniciatyvos stoka ką nors keisti savo gyvenime. Kartais žmogus nežino, ką norėtų daryti. Tuomet jis arba nori daryti tai, ką daro kiti, arba daro tai, ko nori kiti žmonės. Daugiausia kančios sukelia žmonės vieni kitiems. Argi galima kaltinti Dievą dėl koncentracijos stovyklų ar Sibire iškentėtų kančių? Argi ne pats žmogus yra kaltas? Be abejo, mes negalime visiškai panaikinti šio pasaulio kančių, tačiau galime pasistengti, kad jų būtų kuo mažiau. Daug žmonių kančių galima lengvai išvengti tinkamu pažinimu, išmintimi, paklusnumu ir išmintimi. Jei žmogus visiškai nesidomi Dievu, jis užsisklendžia savame vakuume, tuštuma auga ir galiausiai jį priveda prie neurozės bei savižudybės. To motyvas tokiu atveju yra neviltis, gyvenimo prasmės nebuvimas ir savo vertės nesuvokimas. Žmogus padaro didžiulę klaidą, kuomet jis pasiduoda aplinkos spaudimui. Ir tuomet kai išnyksta gyvenimo iliuzijos mirażas, vieną dieną žmogus staiga pastebi, kad jis tik gyvuoja ir tada jį apima siaubas: kam aš gyvenu? Deja dar daug žmonių, kurie yra lyg su kaukėmis, kurie bando paaslėpti savo egzistencinį vakumą. Jei žmogus tikėtų, jo neištiktų tokios problemos, nes tikintis individas jaučia išskirtinę savo vertę ir prasmę. Kaip ir lėktuvo pilotas, tai ir mes turime savo nepakartojamą gyvenimo kursą, kurio vedami mes galime realizuoti savo asmenines galimybes. Tačiau niekas nežino, ką jam gyvenimas ruošia, kokie kritimai ir pakilimai jo laukia. Tad manau, kad kiekviena terapija turėtų būti bent šiek tiek logoterapija. Geriausi vaistai, lengvinantys kentėjimus yra tvirta valia, kantrybė ir suvokimas, jog kančios turi prasmę: per jas tobulėja dvasinis žmogaus pasaulis, reikalingas laimingai amžinybei užtikrinti. Kančios nereikia ieškoti, tačiau ją sutikus, svarbu ją priimti kaip išbandymą ir pripildyti ją meilės, nuolankumo ir pasiaukojimo dvasios.

Kančia gali turėti ir teigiamą funkciją. Vieniems kančią duoda įspėjimą, kad gal kažkas yra negerai su žmogaus vertybinėmis nuostatomis, kitiems kančia davė postūmį sugrįžti prie Dievo ir jame ieškoti atsakymo į kančios keliamas klausimus.

Kiekvienas žmogus privalo viską padaryti ką gali, nes kaip teigė Viktoras Franklis, turime būti budrūs dviguba prasme-“po Aušvico mes žinome, ką žmogus sugeba, o po Hirosimos mes žinome, kas pastatyta ant kortos“⁴¹

Naudota literatūra

⁴¹ V.E. Franklis. Žmogus ieško prasmės.”Katalikų pasaulio” leidykla 1997 m. 136 psl.

1. Šventasis Raštas
2. Katalikų Bažnyčios katekizmas
3. Vatikano II susirinkimo dokumentai. Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes*
4. Jonas Paulius II apaštališkasis laiškas *Salvifici doloris* Apie krikščioniškąją žmogiškosios kančios prasmę - www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_laiskai/salvifici_doloris.html-2005-11-15
5. Popiežiaus Jono Pauliaus II laiškas VIII Pasaulinės ligonių dienos (2000 m. vasario 11 d.) proga - www.lcn.lt/bzinius/bz0002/002pop.html-2005-11-15
6. A. *Maceina*. Jobo drama
7. V.E. *Franklis*. Žmogus ieško prasmės.
8. B. *Франкл*. Человек в поисках смысла. "Прогресс" Москва. 1990 г.
9. K. *Trimakas*. Žmogaus aukščiausi skrydžiai.
10. K. A. *Trimakas*. Asmenybės raida gyvenime. Egzistencinio apsisprendimo psichologija
11. K.A. *Trimakas*. Jaunimas. Patirtis ir įžvalgos
12. L. *Gonzalesz-Carvajal*. Toks yra mūsų tikėjimas
13. *Birutė Žemaitytė*. Palydėsiu į Tėvo namus
14. E. *Žeimaris*. Gydykime sužeistas širdis
15. A. *Paškus*. Idėjų sankryžoje. Fondo į laisvę fondas. 1992 m.
16. A. *Grauslys*. Ieškau Tavo veido
17. V. *Franklis*. Psichologizmo įveika//Šiaurės atėnai. 1997.09.27 Nr.37(381) P.9
18. V. *Frankl*. Logoterapija ir teologija//Šiaurės atėnai. 1997.05.10 Nr.18(362) P.1
19. <http://www.lass.lt/mz/200008/str12.htm>-2005/12/10
20. http://www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20021127/susi_01.html-2005/12/08
21. <http://www.su.lt/article/articleview/1322/1/574/->2005/12/10
22. http://www.expovizija.lt/ktu/moxlai_cd/filosof_refe/GYVENIMO%20TIKSLAS.doc-2005/12/10